

E 11 2

Cum iter vero statuat beatitudinem & felicitatem.

Quoniam habet hoc Euthymia ab effici
se peria. Et consensu de schola postulat &
receptor iubet ut aliquid in medium per
se non. Et est factum deum. Consequenter iam
pluribus a sanctorum tantis libentibus hoc faciam
guarante. Illud est ma.

Propositio. Aucto diversorum tractata. Et si a
Philosophi de summo bono con
senserunt tamen senta iter in
ideis quam proxime accedere ad ventu
& religionem CREATA Partitio.

ipsum v. ma de summo bono li i Eth.
dico: comprehensa ostendam fal
sententiam recte ab Arte resista
& veram recte ab auctore traditam

firmatio huius partis ab inductione in
singula comparatione finitum tra
dunt. Sed super hominum da
mna hac disputatio etiam iter
dum illud ad auctor & libi
nos praeferre & vultu & deli.

unt summum bonum terminata
& iter dicitur veritatem non
sed per se bonum

inhibet & in
agit qui sunt Thomae Reberhij
bochij in p. hoc hinc. ad 1608.

ore putarent & iterum negat in
et hinc positum in vitam una

...

ARITHMETICÆ COMPENDI-

VM, PRO STUDIO SIS HVIVS
artis tyronibus, denuo recogni-
tum & locupletatum,

PER
IOHANNEM PISCATO-
rem, Neapolitanum.

IOHANNES STIGELIVS.

*Omnia sunt numeri, numerosis motibus omnis
Hic regitur mundus, mundus & alter, homo.
Si remoues numeros, rerum concordia languet,
Nec vitæ cursum lex habet vlla suum.
At quotus est, qui sponte volens hac reperat alam,
Quæ mentes hominum præpes ad astra leuat?
Huc Stagyrice puer artis amator adesto,
Paruulus hic tradit prima elementa liber.
Disce libens, præbet tibi quæ sincera voluntas,
Cætera, quæ adiiciat fusius, usus habet.*

LIPSIÆ,

Anno M. D. XCVIII.

A D C A N D I D V M
LECTOREM IOHANNES
P I S C A T O R .

EXiguum quicumq; vides, tenuemq; libellum,
Ne precor hunc dura fronte videre velis.
Sunt rudibus tantum, nec sunt hæc scripta peritis,
Docti scripta legant vberiora meis.
Nos damus hæc rudibus, pingui crassaq; Minerva,
His ego si prosum, lector amice, sat est.

VIRTUTE,
HUMANITATE,
PRUDENTIA, DIGNI-
TATE PRÆSTANTI, D. HIE-
RONYMO RAUSCHERO,
SENATORI LIPSICO,
Domino suo obseruan-
tissimo,

IOHANNES PISCATOR,
ARITHMETICVS.

S. D.

LIBELLVM meum Arith-
meticum, ante annos nouem
Vittenberga, & post quatuor
deinde rursum hic editum, vi-
sum mihi fuit recognoscere, &
denuò emittere in lucem, vt
commodius in scholis litera-
rum etiam hac præcepta tradi pueris possent.
Cognoueram enim exemplaria non reperiri,
& à nonnullis tamen requiri. Et non modò
ego ipso, sed alij quoq; operam à me impensã huius
A 2 lucubra-

P R A E F A T I O.

lucubratiunculae, non omninò contemnendam, neq;
malè collocatam fuisse iudicauerunt. Etsi autem
tractatio tenuis est, tamen artifices facile intel-
lecturos esse spero, omnia, quae exposuimus, rationi-
bus firmis esse fundata, quo nomine tales praece-
ptiones in primis commendari constat. Vtrum au-
tem expediat, iuuentutem numerorum scientia ali-
qua statim inter primordia doctrinae institui: An
potius aliena haec res existimanda sit, nunc disputa-
re non volo: Id quidem est manifestum, non modò v-
sum esse Arithmeticae multiplicem & penè infini-
tum, & ad certarum artium tam cognitionem,
quàm explicationem necessarium, sed qualicumque
huius exercitatione ingenia acui, & reddi ani-
mos ad omnium rerum negotiorumq; considerati-
onem & actionem perspicaciores & magis idone-
os. Quod si vulgari & veluti nostrati contenti esse
vellemus huius artis disciplina, poteram sanè hoc
labore talis descriptionis supersedere. Sed ani-
maduerto tamen, eruditorum sententiam nunc eti-
am tantum obtinere, ut accuratior doctrina non
repudianda penitus esse credatur. Eius tales libel-
los, qualis hic noster est, initia esse oportet, quibus
& voluntas ad hoc studium conuertatur, & cupi-
ditas ad progrediendum excitetur. Non enim hic
finis constituendus est Arithmeticae, ut tantum di-
scat filius Albini, si de quincunce remota est un-
cia, quid superet. Etsi redeat haec, quid fiat, secundum
Horatium.

P R Æ F A T I O.

Horatium. Seruit enim & hæc quidem peritia vitæ communis occupationibus & negotiis, & magnum adfert adiumentum ad rerum publicarum ac priuatarum rationes tam conficiendas quam referendas, sed tendere tamen ulterius huius scientiæ atq; artis effectio & alia opera præclariora sapientiæ elaborare debet. Ea sunt, in quibus, secundum Platonem, humanæ cogitationis vis & sagacitas insistit, & quasi ad metam quandam studij & industriæ conuertitur, Arithmetices & Geometriæ inquam coniunctio ad Astronomiæ scientiam, quæ est designatio cæli, & huius quasi in partes distinctio, & motus solis lunæq; & reliquorum siderum definitio, vt colligatur annorum series, & tempora digerantur, vtq; non modo, quæ appareant nobis cælum intuentibus, sed quæ causa quoque sit omnium, & quæ antea veluti facies cæli fuerit, & quæ postea sit futura, perspiciatur atque constet. Hæc pleriq; non magnifaciunt neq; curant, quia non intelligunt, & exponi cognitu (vt arbitrantur) necessaria, singulis annis publicatione Calendarij satis habent. Quibus quidem ignoscendum est, si tamen nõ obtrectant, neq; aliquid impedimenti struunt illi arti, cuius beneficio hoc commodum percipiunt. Quæ si qui etiã fouere & tueri & alere atq; augere non dubitant, eos planè diuinos in terris homines esse confidendum est. Sed tales & tam præstâtes bonitate viri non multi esse possunt, omnia enim

PRÆFATIO.

praclara, vt prouerbio fertur, rara sunt. Illa tur-
ba vel spernentium, vel etiam exagitantium &
deridentium pulcerrimam scientiam maxima est.
Atque adeo quidam, qui se doctos perhiberi vo-
lunt, nunc quoque parum manifestè in illam inue-
hantur, partim occultius eam impetunt, & obliqua
aggressione labefacere conantur. De quo quid fiat,
quemadmodum permittendum Deo est: Ita hunc
pijs precibus inuocare debemus, vt hac turbulenta
etate, & in ista confusione vitæ, in tanta morum
corruptione, ruina disciplina, bonarum artium ne-
glectu, deniq; furore quodam seculi incitati, & de-
currentis ad sui ipsius perniciem, ipse optima stu-
dia conseruare velit ad vsum Ecclesie Iesu Christi,
& ciuilis societatis tam commoditatem, quam or-
namentum. Extinctis enim his studijs, quæ in bar-
baria & Ecclesie & ciuitatibus ac regnis vulne-
ra audacia & scelera imperitiæ & malitiæ inflig-
gantur, de historijs cognosci potest, & est ante ocu-
los nostros huius euentus felicitas. Sed de his pro-
pè nimis multum verborum fecisse me sentio. Con-
sideranti autem mihi, vir eximia dignitate & in-
genij cultu excellens, tuam erga omnes bonarum
artium studiosos singularem fauorem (quos eo ma-
iore beneuolentia complecteris, quo tibi est ex-
ploratius, sine his studijs decus virtutis & huma-
nitatis laudem conseruari non solere: Quibus con-
sulsis & status ciuitatum simul perueriti, & gu-
berna-

P R Æ F A T I O .

bernationum fortunam collabi necesse est) Volun-
tatem igitur & iudicium tuæ prudentiæ confide-
ranti mihi venit in mentem. si hanc opellam dili-
gentiæ meæ tuæ humanitati & præstantiæ meæ
compellatione quasi dedicassem, neq; ingratum id
tibi futurum, & me etiam hoc factò officio meo
functurum esse, præsertim, cum & tuam benigni-
tatem prolixè essem expertus, & in familiarita-
tem tuam exceptus, certus ea perspexissem, quæ &
ego paulò ante narraui, & multorum consentiens
oratio celebrat. Cum autem multa sint, quæ in hac
vita expetenda ducuntur: Non est inter postrema
numeranda existimatio bonorum, & famæ com-
mendatio, quam qui adepti sunt, eos Pindarus be-
atos esse pronunciauit. Nulla autem potest esse
præclarior nèque illustrior fama, quam virtutis
& humanitatis cum prudentia coniuncta, & eru-
ditionem admirantis, & magnificientis doctri-
nam. Quæ ad tuam quidem prudentiam superua-
canea commemoratio, non tamen omittenda fuit.
Quod autem restat, peto à tua prudentia & huma-
nitate, vt exilem hunc libellum, quem ad te denudò
edituri peculiariter mittendum putauimus, hilari,
vt dicitur, fronte admittas, & meum consilium tu-
am præstantiam compellandi in optimam partem
accipias, & cum hoc scriptum, tum me ipsum tuo
patrocinio tegere velis.

A ↗

Deum

P R Æ F A T I O.

DE V M precor, vt te & tuos clementer
tueatur, & honoribus, ac dignitate florentes,
quàm longissimis temporibus saluos &
incolumes conseruet. Vale,
Lipsiæ 5. Id. Iunij.

P A R S P R I M A.

DE speciebus tã in integris, quàm
in fractis. Sunt autem numero
Quinq;, vt: Numeratio, Additio, Sub-
tractio, Multiplicatio, & Diuisio.

Nume-

N V M E R A T I O .

Quemlibet Numerum præscriptum proferre, aut etiam propositum per figuras Arithmeticas recte scribere docet. Figuræ autem siue characteres, quibus omnis numerus scribitur, numero sunt decem; quarum priores nouem, vt 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. significatiuæ appellantur. Ex his enim quælibet eum notat numerum, quem naturalis ordo numerandi (à læua versus dextram) tangit. Decima vero, 0 scilicet, cyphra siue nulla appellatur, hæc enim sola posita aut inuenta nihil significat, significatiuis tamen versus dextram adiuncta, aut etiam illis interposita, earum significationem auget. Augmentum vero omnium figurarum ordo locorum representat. Quælibet enim in primo ordine versus dextram posita, per se significat, secunda decem, tertia centum. Valore autem figurarum in his tribus locis bene intellecto, facilis erit

A 5 pro-

pronunciatio omnium, quotquot ordine sequuntur. Quarta igitur figura mille denotat, quæ puncto notanda est. In ea rursum numerare incipies. Prima per se, Secunda decem, Tertia centum, Quarta mille, quam iterum puncto notabis. Et hoc modo pergendo, donec ad finem peruenieris. Poteris etiam primam & secundam curua virgula contrahere, quæ simul pronunciarı debent. Pronunciabis autem à sinistra versus dextram, & tot millia nominabis, quod puncta à sinistra versus dextram inuenieris, Vt liquet ex sequentibus duobus exemplis, quæ ad numerationem perdiscendam satis esse duxi.

1̇ 2̇ 3̇ 4̇ 5̇ 6̇ 7̇ 8̇ 9̇ 0̇

9̇ 8̇ 7̇ 6̇ 5̇ 4̇ 3̇ 2̇ 1̇ 0̇

Addi-

ADDITIO.

Complures numeros in vnam summam colligere docet, quæ modo sequenti commodè perficitur.

Numeros addendos omnes ita colloca, vt semper prima sub prima, secunda sub secunda, tertia quoq; figura sub tertia scribatur, &c. quo facto subducatur linea.

Collige igitur omnes figuras primi ordinis in vnam summam. Si numerus vna figura scribendus producitur, scribe hanc figuram infra lineam. Si verò duabus, scribe primam, secundam adde figuris secundi ordinis. Ibiq; vt iam dictum est de primis, operare. Simili ratione colliges omnes figuras tertij, quartiq; ordinis, & quotquot figurarum ordines vsq; ad finem adfunt.

Numerus iam collectus infra lineam summam omnium superiorum indicat, Vt patet ex sequentibus exemplis.

Exem-

Exempla Additionis.

3	10	103
4	14	173
7	17	245
6	24	422
5	38	584
9	49	820
8	76	636
2	65	789
1	01	800
Sum. 45	Su. 384	Su. 4662
12 ℞	4 gr	7 s
28	16	2
41	8	11
76	14	10
Su. 150 ℞	2 gr	6 s

Ibi primam collige ℞, Deinde gr, &
tandem ℞ &c.

P R O B A.

Additionē si probare volueris per speciem oppositā, id est, per subtractionem. Auferes omnes addendos numeros a summa, eo ordine, quo addidisti, si nihil remanserit, benè operatus es.

Si

Si verò per 7. 9. aut alium nume-
rum pro libitu, Aufer primum hos
numeros ab omnibus addendis, quo-
ties poteris, quod tandem restat, pro-
bæ loco retineto, cum qua si proba
numeri collecti par fuerit, additio re-
cte facta est.

SUBTRACTIO.

Numerum à numero auferre do-
cet, vt numerus residuus notus fi-
at. In hac specie numerus, à quo debet
fieri subtractio, locum superiorem oc-
cupet, Subtrahendus verò inferiorem,
eo ordine, quo in additione docui.
Deinde subducatur virgula, Postea
aufer primam inferioris à prima supe-
rioris, quod superest, directe infra li-
neam pone, simili modo secundam à
secunda, &c. Si verò inferior figura
maior fuerit, quam superior, à qua de-
bet fieri subtractio, mutua vnum à su-
periori, quæ illam versus læuā proxi-
me præcedit, quod decē significat, ab
hoc denario aufer inferiorem, residuo
supe-

superiorem adde, collectum numerum directe infra lineam scribe, & quoties hoc feceris, puncto eiusmodi figuram, à qua I mutuo accepisti, notato, quod tali figuræ unitatem auferit. Simili ratione mutuandum erit vnum, si superior figura nulla sit. Quod si duæ aut plures nullæ continuæ adsint, prima decem, reliquæ omnes, quotquot eam ex ordine sequuntur, 9. repræsentant. Vel sic, Omnis 0 puncto notata, 9. repræsentat, reliquæ 1 0. Aut si mauius, adde punctum inferiori figuræ, tum illud punctum addit unitatem figuræ, cui adiungitur, & superiores per se manent, &c. Et hoc quidē modo operare, donec ad finē perueneris. Ibi tandē numerus, qui infra lineam cernitur, residuum appellatur, quemadmodum docent exempla, quæ subsequuntur.

246

132

re. 114

487

204

re. 193

5789

1394

re. 4495

7235

3786

re. 3449

10000

7438

re. 2562

28321

9843

re. 18478

30407

18478

re. 11929

40093

23456

re. 16637

4539 R 12 gr 48 I hl

1742

8 9

re. 2797 R 3 gr 78 I hl

PRO-

PROBA.

Subtractionē probare poteris per additionem, hoc modo: Residuum adde subtrahēto, Si ille numerus par fuerit superiori, à quo facta est subtractio, bene actum est, Per 7. & 9. simili modo probabis, si enim proba residui, addita probæ subtrahēti, cum proba numeri, à quo facta est subtractio, conuenerit, bene operatus es.

**SEQVITVR MVLTIP-
PLICATIO ET DIVISIO,
AD QVAS SPECIES PROBE PER-
DISCENDAS OPVS EST
perfecta cognitione multipli-
cationis digito-
rum.**

Multi-

MULTIPLICATIO DIGITORVM.

1 mal	}	1	1	4 mal	}	4	16
		2	2			5	20
		3	3			6	24
		4	4			7	28
		5	5			8	32
		6	6			9	36
		7	7				
		8	8				
		9	9				
		0	0				
2 mal	}	2	4	5 mal	}	5	25
		3	6			6	30
		4	8			7	35
		5	10			8	40
		6	12			9	45
		7	14				
		8	16				
		9	18				
		0	0				
		0	0				
3 mal	}	3	9	6 mal	}	6	36
		4	12			7	42
		5	15			8	48
		6	18			9	54
		7	21				
		8	24				
		9	27				
		0	0				
		0	0				
		0	0				
7 mal	}	7	49	8 mal	}	8	64
		8	56			9	72
		9	63				
8 mal	}	8	64	9 mal	}	9	81
		9	72				
9	81						

B

Multi-

MVLTIPPLICATIO.

NVmerum numero augere siue multiplicare docet. Est autem aptior Multiplicatio, si maior numerus, multiplicandus scilicet, superiorem locum occupet, sub quo minor, multiplicantis locum tenens, locandus, ita, vt prima figura sub prima, secunda sub secunda, & sic deinceps ponatur, postea virgula subducenda est. Quo facto, duc, id est, multiplica primam figuram multiplicantis in omnes multiplicandi figuras, productum infra lineam scribe, Postea duc secundam multiplicantis similiter in omnes multiplicandi figuras, productum vno loco semotius versus sinistram & loco inferiori colloca. Simili modo operare cum tertia, & quotquot figuras multiplicans continet, tandem productos numeros collige in vnā summam. Et hæc quidem summa numerū, qui ex eiusmodi multiplicatione producitur, indicat, vt patet è sequentibus exemplis.

Exem.

Exemplum vnius figuræ.
 I Vlna emitur pro 7 fl., quanti
 248 vlnæ.

$$\begin{array}{r} 7 \\ \hline \text{facit } 1736 \text{ fl.} \end{array}$$

Duarum figurarum. *Numerus duo*

I Marca auri puri emitur pro *facit non*
 97 fl. quanti 124 *sur*

$$\begin{array}{r} 97 \\ \hline 868 \\ 1116 \\ \hline \text{facit } 12028 \text{ fl.} \end{array}$$

Trium figurarum.

I Marca argenti puri emitur pro
 179 gr., quanti 2386

$$\begin{array}{r} 2386 \\ 197 \\ \hline 21474 \\ 16702 \\ 2386 \\ \hline \text{facit } 427094 \text{ gr.} \end{array}$$

B 2 Proba

PROBA.

Per 7 & 9 multiplicationem probare si volueris, sume primam probā è multiplicando, secundam è multiplicante, has duas inter se multiplica, tertiam è numero producto, cum qua, si conuenerit proba numeri è multiplicatione procreati, benè operatus es.

Exemplum primum probatum.

Per $7 \frac{0}{8} 9 \frac{8}{8}$

Exemplum secundum probatum.

Per $7 \frac{2}{2} 9 \frac{4}{4}$

Exemplum tertium probatum.

Per $7 \frac{3}{3} 9 \frac{8}{8}$

Poteris etiam, si libet, multiplicationem per speciem oppositam, id est, per Diuisionem probare, quæ omnium & certissima & vſitatissima est.

DIVISIO.

In diuisione duo proponuntur
numeri,

numeri, vt in multiplicatione, diuidendus scilicet & diuisor.

Primum igitur scribe numerum diuidendum, sub eo diuisorem, ita vt vltima diuisoris sub vltima diuidendi collocetur, quod si vltima diuisoris in vltima diuidendi haberi non possit, transferatur sub penultimam diuidendi, quo facto videbis, quoties vltima Diuisoris in numero sibi supraposito haberi possit, ea tamen conditione diligenter animaduersa, quod sequentes figuræ diuisoris omnes, etiam toties in numero sibi supraposito & relicto haberi possint, hunc numerum siue quotientem dextram versus, post virgulam curuam siue rectam collocabis: hunc quotientem igitur primum multiplica in vltimam diuisoris, productum à diuidendo aufer. Postea eundem quotientem in penultimam multiplicabis, productum similiter à sibi supraposito auferendo. Et hac quidem operatione perge, donec quotientem per omnes diuisoris figuras ita duxeris. Quo facto transfer to-

B 3 cum

tum diuisorem vno loco semotius
 versus dextram, & ibi rursus opera-
 re, vt iā primum docui, quotientis fi-
 guram nouam, priori dextram ver-
 sus addendo, Et sic perge, donec pri-
 mam diuisoris sub primam diuidendi
 transtuleris. Et ibi tandem, vt doctum
 est, videbis, quoties diuisor in nume-
 ro sibi supraposito haberi possit, hanc
 figuram quotientis prioribus dex-
 tram versus adiunge. Si diuisor trans-
 latus in numero relicto haberi non
 potest, figuris in quotiente nullam ad-
 iunge, diuisore cancellato. Figuræ
 igitur quotientis omnes indicabunt,
 quoties diuisor in diuidendo com-
 præhendatur. Id quod exempla, quæ
 sequuntur, indicant.

Exemplum, in quo Diuisor
 vnā habet figuram.

5 Vlnæ emuntur pro 1 ℞, quanti
 76 5 facit 153 ℞.

21

768

888

(153

Exem-

Exemplum duarum figurarum,
 24 Vlnæ pro 1 R, quanti 672
 vlnæ, facit 28 R.

13
 29
 672   (28 R)
 244
 2

Exemplum trium figurarum,
 248 Milites ex præda adepti
 sunt 98704 R. Quot vni, facit
 398 R.

1
 23
 69
 2476
 3638   (398 R)
 98704
 24888
 244
 2

Diuisionem si per 7 & 9 probare
 volueris, sume probam primā è quo-
 B 4   tiente,

ius
 a-
 fi-
 er-
 ri-
 di
 m
 c-
 nc
 x-
 is-
 on
 d-
 æ
 it,
 m-
 næ
 ati
 n-

tiente, secundam è diuifore, has duas probas inter fe multiplica, & fi quid post diuiforem remanserit, huic probæ adde, cui probæ, fi diuidendî proba par fuerit, probè actum est.

Exemplum primum
probatum.

Per $7\frac{2}{2} 9\frac{0}{0}$

Exemplum secundum
probatum.

Per $7\frac{4}{4} 9\frac{6}{6}$

Exemplum tertium
probatum.

Per $7\frac{4}{4} 9\frac{1}{1}$

Diuifionem etiam per multiplicationem probare poteris.

Quandoquidem autem multiplicationis ac diuifionis omnium maximus in tota Arithmetica vſus est, libuit, antequam progressionem & species in minutis tradam, Tabulam sequentem (in qua Tyrones Arithmeticæ seſe exercere poterint) adiungere.

TABV-

TABVLA MVLTIPPLICATIONIS ET DIVISIONIS.

6789	2		13578
	3		20367
	4		27156
	5	facit	33945
	6		40734
	7		47523
	8		54312
	9		61101
	5304	12	
38			201552
40		facit	259896
60			318240
75			397800
89			472056
2079	123		255717
	234		486480
	450	facit	935550
	507		1054053
	678		1409562
	789		1640331

B 5

Pro-

PROGRESSIO.

Complures numeros æquali excessu progredientes in vnam colligere summam compendio quodam docet. Fit autem hoc modo: In omni progressione numerum primum adde ultimo, productum per medium locorum, vel locorum numerum per medium collecti multiplica. Numerus, qui ex eiusmodi multiplicatione prodit, numerorum omnium summam indicat, vt 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. faciunt 28.

Item 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. horum summa est 56.

Item 5. 8. 11. 14. 17. 20. adde modo prædicto, prodeunt 75.

In proportionibus numerum vltimum per illum numerum, à quo denominatur Proportio, multiplica, producto aufer progressionis primum, residuum per numerum vnitatis minorem, quam ille est, à quo denominata siue facta est Proportio, diuide, productus summam omnium ostendit.

stendit, vt 1.2.4.8.16.32. facit 63
Item 2.6.18.54.162.486. summa
horum omnium est 728.

DE FRACTIONI- BUS SIVE MINVTIS.

FRactiones numero integræ rei par-
tes aliquot significantes, appella-
mus, vt $\frac{2}{3}$ ꝛ profertur, duæ tertiæ flo-
reni, superiorem numeratorem, infe-
riorem denominatorem, vocamus.
Inferior enim, in quot partes totum di-
uisum sit, indicat siue denominat. Ha-
rum partiũ aliquot superior numerat.

ADDITIO.

SI Fractiones eundem habent deno-
minatorẽ, adde numeratores, pro-
ducto communem denominatorem
subscribe, vt $\frac{1}{7}$ & $\frac{2}{7}$ facit $\frac{3}{7}$.

Item $\frac{1}{11}$ & $\frac{3}{11}$ facit $\frac{4}{11}$.

Si dissimiles sunt denominatores,
per crucem multiplica, numeros pro-
ductos adde collecto, denominatores
inter

inter se multiplicatos subscribe, vt $\frac{2}{3}$
 & $\frac{3}{4}$ facit $\frac{1}{2}$. Item $\frac{4}{5}$ & $\frac{3}{7}$ facit $\frac{4}{35}$ vel
 $1\frac{2}{35}$.

SUBTRACTIO.

FRactiones eundem siue commu-
 nem denominatorem habentes, si
 præscribuntur, numeratorem mino-
 rem à maiori aufer, residuo commu-
 nem denominatorem subscribe, vt $\frac{3}{7}$
 à $\frac{5}{7}$ restant $\frac{2}{7}$. Item $\frac{5}{11}$ à $\frac{9}{11}$ restant $\frac{4}{11}$.

Si inæquales sunt denominatores,
 multiplica per crucem, quemadmo-
 dum in Additione doctum est. Nume-
 rum minorem à maiori aufer, residuo
 denominatores inter se multiplica-
 tos subscribe, vt $\frac{2}{4}$ à $\frac{4}{5}$ remanent $\frac{1}{10}$
 Item $\frac{2}{5}$ à $\frac{5}{7}$ remanent $1\frac{1}{35}$.

MULTIPLI- CATIO.

Numeratores similiter & denomi-
 natores in inuicem multiplica,
 productum ex numeratoribus nouus
 sit numerator, ex denominatoribus
 vero

verò nouus denominator, vt $\frac{2}{3}$ per $\frac{4}{5}$
facit $\frac{8}{15}$. Item $\frac{2}{3}$ per $\frac{4}{1}$ facit $1\frac{2}{3}$.

D I V I S I O.

SI Denominatores sunt æquales, nu-
meratorem diuidendi per diuisoris
numeratorem diuide, vt $1\frac{2}{3}$ per $\frac{3}{3}$ fa-
cit 4. Item $\frac{6}{7}$ per $\frac{7}{7}$ facit $1\frac{1}{7}$.

Si verò denominatores inæqua-
les sunt, numeratorem diuidendi per
denominatorem diuisoris multiplica,
prouenit numerator: contra denomi-
natorem diuidendi per diuisoris nu-
meratorem multiplica, producitur
denominator, vt $\frac{2}{3}$ per $\frac{3}{4}$ facit $\frac{2}{4}$. Item
 $\frac{3}{4}$ per $\frac{1}{2}$ proueniunt $\frac{6}{4}$ vel $1\frac{1}{2}$. Item $1\frac{2}{3}$
per 4 fiunt $4\frac{2}{3}$.

Hic obseruandum, quod quilibet
numerus integer per suppositionem
vnius frangi possit, hoc modo $1\frac{5}{7}$ &c.
Postea procede, quemadmodum cir-
ca omnes species docui.

S E C V N D A

P A R S.

De Regula proportionum, siue Dotri
Regu-

Regula proportionum, quæ aliàs
Detri appellatur, eò quod propofitis
tribus numeris notis, per eam ad co-
gnitionē quarti ignoti perueniamus.

Quæstio igitur tertium occupet
locum, numerus vero quæstioni re &
nomine similis primum, tertius in me-
dio ponatur.

Postea medium & tertium inter
se multiplica, productum diuide per
primum. Numerus ex tali diuisione
productus, quartum re & nomine
medio similem ostendit.

Exempla.

Quidam emit 42 vlnas panni
pro 27 fl, quanti 22 vlnæ veneunt,
Facit 14 fl 3 gr.

Sic colloca.

Vlnæ	fl	VI.
42	27	22

P R O B A.

Si hoc exemplum probare volu-
eris, inuerte regulam, hoc modo: quæ-
stionem transfer in primum locum,
quæ-

quæstionis solutionem, id est, numerum quartum, quem facit appellamus, in medio colloca, numerum verò, qui primum locum obtinuit, transfer in tertium locum, quo facto, operare, vt docui, Id est, medium & tertium in inuicem multiplica, Productum per primum diuide. Si ex tali diuisione numerus medius, id est, 27 fl proueniunt, benè operatus es.

VI.	fl	gr	VI.
22	14	3	42
297 gr .			

Medium cum tertio multiplica, productum per primum diuide, proueniunt grossi, hos redige in florenos, redeunt 27 fl . Hac ratione probabis omnia exempla, hæc enim probandi ratio omniū optima & certissima est.

Exemplum aliud.

Quidam emit 54 vlnas pro 33 fl ,
quati 26 vlnæ, facit 15 fl 18 gr 8 d .

In Regula.

VI.	fl	VI.
54	33	26

Proba.

P R O B A.

Vlnæ	℞	ʒ	ʒ	Vlnæ
26	15	18	8	54
4004 ʒ				

Multiplica medium per tertium, productum per primum diuide, proueniunt nummi, hos redige in grossos, & tandem grossos in florenos, redeunt 33 ℞.

Item 13 libræ pro 15 ℞ quanti 17 lib.

Facit 19	℞	12	ʒ	11	ʒ	$\frac{1}{3}$
	Libræ		ʒ		Libræ	
	13		15		17	

Si tandem post diuisionem numerorum siue obulorum aliquid remanserit, residuum illud scribe sub eo diuisorem, hoc modo, $\frac{1}{3}$.

Item 19 libræ pro 37 ℞, quanti 59 libræ, facit 114 ℞ 18 ʒ 9 ʒ 0 h℞ $\frac{1}{3}$.

Libræ	℞	Libræ
19	37	59

Exem-

Exempla Multiplicationis.

Si libra 8 denariolis emitur, quanti venit lapis, 2 1 libras habes, fa. 14 5.

Libra	8	Librae
1	8	21

Libra 10 8 emta, quanti venit lapis, facit 17 5 6 8.

lb	8	lb
1	10	21

Libra 14 8 emta, quanti lapis, facit 1 8 3 5 6 8.

lb	8	lb
1	14	21

Libra 18 8 emta, quanti lapis, facit 1 8 10 5 6 8.

lb	8	lb
1	18	21

Semuncia emta 3 obulis, quanti venit libra, facit 4 5.

Se.	3	Se.
1	3	32

Si emitur semuncia 2 8, quanti venit libra, facit 5 8 4 8.

C Se.

Se. 8 Se.

I 2 32

Si emitur semuncia 3 8, quanti venit libra, facit 8 8.

Se. 8 Se.

I 3 32

Semuncia emta 4 8, quanti venit libra, facit 10 8 8.

Se. 8 Se.

I 4 32

Semuncia emta 7 8, quanti venit libra, facit 18 8 8.

Se. 8 Se.

I 7 32

Semuncia emta 15 8, quanti venit libra, facit 1 8 19 8.

Se. 8 Se.

I 15 32

Semuncia emta 2 8 & 3 8, quanti libra, facit 3 8 9 8.

Se. 8 Se.

I 2 22

Semuncia emta 3 8, quanti venit libra, facit 4 8 12 8.

I Se.

1 Se. 3 gr 32 Sc.
 Semuncia emta 3 gr 6 s, quanti
 venit libra, facit 5 fl & 7 gr.

Se.	gr	s	sc.
1	3	6	32

42 s

Semuncia emta 5 gr & 3 s, quan-
 ti venit libra, facit 8 fl.

Se.	gr	s	Se.
1	5	3	32

63 s

Libra emta 16 s, quanti venit 1
 fl, facit 6 fl 20 gr 8 s.

fl	s	fl
1	16	110

Libra emta 2 gr 7 s 1 hl, quanti
 venit 1 fl, facit 13 fl 15 gr 9 s.

fl	gr	s	hl	fl
1	2	7	1	110

63 hl

Libra emta 4 gr & 6 s, quanti ve-
 nit 1 fl, facit 32 fl & 12 gr.

fl	gr	s	fl
1	4	6	110

54 s

C 2 Libra

Ex...

Libra emta 7 gr̄, quanti venit 1
cf, facit 36 fl̄ 14 gr̄.

fl̄	gr̄	fl̄
1	7	110

Libra emta 12 gr̄, quanti venit 1
cf, facit 62 fl̄ 18 gr̄.

fl̄	gr̄	fl̄
1	12	110

Libra emta 15 gr̄ & 9 s̄, quanti
venit 1 cf, facit 82 fl̄ 10 gr̄ 6 s̄.

fl̄	gr̄	s̄	fl̄
1	15	9	110

---

189 s̄.

Vlna panni emta 3 gr̄, quanti ve-
neunt 36 vlnæ, facit 5 fl̄ 3 gr̄.

vl.	gr̄	vl.
1	3	36

Vlna emta 7 gr̄ & 6 s̄, quanti ve-
neunt 21 vlnæ, facit 7 fl̄ 10 gr̄ 6 s̄.

vl.	gr̄	s̄	vl.
1	7	6	21

---

90 s̄.

Vlna emta 14 gr̄, quanti veneunt
34 vlnæ, facit 22 fl̄ & 14 gr̄.

vl.	gr̄	vl.
1	14	34

Exem-

Exempla Diuisionis.

Vlnæ 24 emtæ 8 ℞ & 7 ℥, quanti
venit 1 Vlna, facit 7 ℥ 3 ℞ 1 obulo.

Vlnæ	℞	℥	Vlna,
24	8	7	1

Vlnæ 32 emtæ 12 ℞ & 14 ℥ quā
ti venit 1 vlna, facit 8 ℥ 3 ℞ 1 obulo
& 1/2. Vlnæ ℞ ℥ Vlna,

32	12	14	1

Vlnæ 36 emtæ 24 ℞ 15 ℥ & 9 ℞,
quanti venit 1 vlna, facit 14 ℥ 5 ℞ 1/2.

Vlnæ	℞	℥	℞	Vl.
36	24	15	9	1

Si lapis libras habens 21 emitur
12 ℥, quanti venit 1 libra, facit 6 ℞ 1
obulo & 1/2.

Libræ	℥	Libra
21	12	1

Si lapis emitur 15 ℥ 9 ℞, quanti
venit libra, facit 9 ℞.

Li.	℥	℞	Li.
21	15	9	1

Lapis emtus 18 ℥, quanti venit 1
libra, facit 10 ℞ 2/3.

Lib.	℥	Li.
21	18	1

0 3 La-

Lapis emtus 24 gr̄, quanti venit
1 lb̄, facit 1 gr̄ 1 s̄ 1 $\frac{3}{2}$ hl̄.

lb̄	gr̄	lb̄
21	24	1

Libra emta 6 gr̄ 8 s̄, quanti ve-
nit semuncia, facit 2 s̄ & 1 hl̄.

Se.	gr̄	s̄	Se.
32	6	8	1

Libra emta 12 gr̄, quanti venit
semuncia, facit 4 s̄ 1 hl̄.

Se.	gr̄	Se.
32	12	1

Si libra emitur 13 gr̄ 1 s̄ 1 obu-
lo, quanti venit semuncia, facit 4 s̄ 1
obulo & $\frac{27}{32}$.

Se.	gr̄	s̄	hl̄	Se.
32	13	1	1	1

Si libra emitur 18 gr̄ 4 s̄ 1 hl̄,
quanti venit semuncia, fa. 6 s̄ 1 hl̄ $\frac{25}{16}$.

Se.	gr̄	s̄	hl̄	Se.
32	18	4	1	1

Libra emta 1 r̄ 5 gr̄ 3 s̄, quanti
venit semuncia, facit 9 s̄ 1 hl̄ $\frac{11}{2}$.

Se.	r̄	gr̄	s̄	Se.
32	1	5	3	1

Libra

Libra emta 1 ℞ 18 gr 4 ss 10-
 bulo, quanti venit iemuncia, facit 1 gr
 2 ss 1 hl $\frac{1}{2}$.

Sc. ℞ gr ss hl Sc.

32 1 18 4 1 1

Libra emta 3 ℞ 7 gr 10 ss 10-
 bulo, quanti venit iemuncia, facit 2
 gr 2 ss 1 hl $\frac{5}{2}$.

Sc. ℞ gr ss hl Sc.

32 3 7 10 1 1

Libra emta 4 ℞ , quanti venit se-
 muncia, facit 2 gr 7 ss 1 hl .

Sc. ℞ Sc.

32 4 1

Si q emitur 5 ℞ 13 gr 1 hl , quan-
 ti venit libra, facit 1 gr 0 ss 1 hl $\frac{1}{2}$.

q ℞ gr hl ss

110 5 13 1 1

Si q emitur 7 ℞ 18 gr 4 ss 10 bu-
 lo, quanti libra, fa. 1 gr 6 ss 0 hl $\frac{2}{100}$.

q ℞ gr ss hl ss

110 7 18 4 1 1

Centenarius emtus 11 ℞ , quanti
 venit libra, facit 2 ℞ 1 ss $\frac{1}{5}$.

ss ℞ ss

110 11 1

C 4 Cen

Centenarius emtus 14 ℞, quanti
venit libra, facit 2 ℥ 8 ℥ $\frac{4}{5}$.

℥	℞	℥
110	14	1

Si modius frumenti emitur 17 ℥
6 ℥, quanti veneunt 32 modij, facit
26 ℞ 14 ℥.

Mo.	℥	℥	Mo.
1	17	6	32
210 ℥.			

Modij frumēti 36 emti ℞ 27 ℥ 9.
quanti 1 modius venit, facit 16 ℥.

Mo.	℞	℥	Mo.
36	27	9	1

Si cantarum vini emitur 16 ℥, quā-
ti Amphora, facit 3 ℞ 9 ℥.

Can.	℥	Can.
1	16	54

Amphora Vini emta 4 ℞ 5 ℥ 3 ℥,
quanti venit cantarum, facit 1 ℥ 7 ℥
1 obulo $\frac{2}{3}$.

Can.	℞	℥	℥	Can.
54	4	5	3	1

Sequun-

SEQV VNTVR
IAM EXEMPLA DE
MINVTIIS SIVE NV-
MERIS FRACTIS, HÆC VT FACI-
 lime in integram redigas propor-
 tionem, diligenter observa v-
 nicam hanc sequentem
 regulam

REGVLA.

Si in Regula Detri, numero integro
 adiuncta fuerit minutia, siue in pri-
 mo, secundo ac etiam tertio loco, pri-
 mum omnium multiplica integrum
 per denominatorem, producto adde
 numeratorem. Postea denominator
 primi ducatur in tertium. Secundi ve-
 ro ac tertij denominatores in primū
 ambo ducantur, quo facto, Exemplum
 in integram proportionem redactum
 est, vt patet ex sequentibus exemplis.

Quidam emit $1\frac{1}{2}$ vlnas pro 13
 gr, quanti 5 vlnæ, facit 2 R 1 gr 4 S.

Prima Positio.

—	Vlnæ	gr	vlnæ	
	$1\frac{1}{2}$	13	5	
		C	5	Inte-

Integra Proportio.

3 13 10
 Item 4 vlnæ pro $1\frac{3}{4}$ ℞, quanti 9
 vlnæ, facit 3 ℞ 19 gr 8 s 0 hl $\frac{1}{2}$.
 Vlnæ ℞ Vlnæ
 4 $1\frac{3}{4}$ 9
 -----
 16 7 9

Item 7 vlnæ pro 3 ℞, quanti $3\frac{2}{3}$
 vlnæ, facit 1 ℞ 12 gr.
 Vlnæ ℞ Vlnæ
 7 3 $3\frac{2}{3}$
 -----
 21 3 11

Item $2\frac{4}{5}$ vlnæ pro $1\frac{5}{6}$ ℞, quanti 8
 vlnæ, facit 5 ℞ 5 gr.
 Vlnæ ℞ Vlnæ
 $2\frac{4}{5}$ $1\frac{5}{6}$ 8
 -----
 84 11 40

Item 24 vlnæ pro $16\frac{1}{3}$ ℞, quanti
 $4\frac{1}{2}$ vlnæ, facit 3 ℞ 1 gr 3 s 1 hl $\frac{1}{2}$.
 Vlnæ ℞ Vlnæ
 24 $16\frac{1}{3}$ $4\frac{1}{2}$
 -----
 144 49 9

Item $6\frac{5}{7}$ vlnæ pro 3 ℞ 18 gr,
 quanti

quanti $1 \frac{5}{9}$ vlnæ, facit $18 \text{ ℞ } 4 \text{ ℥ } 1 \text{ lb.}$

Vlnæ	℞	℥	lb.
$6 \frac{6}{7}$	3	18	$1 \frac{5}{9}$
432	18 ℥		98

Item $1 \frac{1}{2}$ vlnæ pro $2 \frac{2}{3}$ ℞, quanti $3 \frac{3}{4}$ vlnæ, facit $6 \text{ ℞ } 14 \text{ ℥}$.

Vlnæ	℞	Vlnæ
$1 \frac{1}{2}$	$2 \frac{2}{3}$	$3 \frac{3}{4}$
36	8	30

Item $32 \frac{1}{2}$ vlnæ pro $14 \frac{2}{3}$ ℞, quanti 8^3 vlnæ, facit $3 \text{ ℞ } 19 \text{ ℥ } 11 \text{ ℥ } \frac{1}{3}$.

Vlnæ	℞	Vlnæ
$32 \frac{1}{2}$	$14 \frac{2}{3}$	$8 \frac{3}{4}$
780	44	70

Si minutia in regula Detri absq; integro, id est, per se sola posita fuerit, ducta linea, numeratorem subscribe, Deinde duc denominatores, quemadmodum supra docui, vt ex sequentibus exemplis liquet.

Quidam emit $\frac{1}{2}$ libræ pro $3 \frac{2}{3}$ ℞, quanti 5 libræ, facit $36 \text{ ℞ } 14 \text{ ℥}$.

lb	℞	lb
$\frac{1}{2}$	$3 \frac{2}{3}$	5
3	11	10

Item

B.
212.

Item 2 libræ pro $\frac{8}{9}$ ℞, quanti $2\frac{3}{4}$ lib.
facit 1 ℞ 4 ℥ 8 ℥.

Libræ	℞	Libræ
2	$\frac{8}{9}$	$2\frac{3}{4}$

---

72   8   11

Item $4\frac{1}{2}$ libræ pro $5\frac{4}{5}$ ℞, quanti $\frac{5}{6}$
libræ, facit 1 ℞ 1 ℥ 6 ℥ 1 hl $\frac{1}{3}$.

Libræ	℞	Libræ
$4\frac{1}{2}$	$5\frac{4}{5}$	$\frac{5}{6}$

---

270   29   10

Item $\frac{2}{3}$ libræ pro $\frac{3}{4}$ ℞, quanti $\frac{4}{5}$ libræ
facit 1 ℥ 8 ℥ 10 ℥ 1 hl $\frac{3}{5}$.

Libræ	℞	libræ
$\frac{2}{3}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{4}{5}$

---

40   3   12

Libra emta $\frac{5}{8}$ ℞, quanti veneunt 6
semunciæ, facit 2 ℥ 5 ℥ 1 hl $\frac{1}{6}$.

Se.	℞	Se.
32	$\frac{5}{8}$	6

---

256   5   6

Libra emta $\frac{3}{4}$ ℞, quanti 10 semun-
ciæ veneunt, facit 4 ℥ 11 ℥ 0 obulo

$\frac{1}{8}$.	Se.	℞	Se.
	32	$\frac{3}{4}$	10

---

128   3   10

Libra

Libra emta $\frac{7}{8}$ ℞, quanti 15 semun-
ciae veneunt, facit 8 ℥ 7 ℥ 1 bl $\frac{23}{32}$.

Se.	℞	Se.
32	$\frac{7}{8}$	15
256	7	15

Libra emta $1\frac{3}{4}$ ℞, quanti 20 semun-
ciae veneunt, facit 1 ℞ 1 ℥ 1 ℥ 1 o-
bulo & $\frac{1}{4}$.

Se.	℞	Se.
32	$1\frac{3}{4}$	20
128	7	20

Libra emta $3\frac{7}{8}$ ℞, quanti 24 se-
munciae veneunt, fa. 2 ℞ 1 ℥ 0 ℥ 0

℥ $\frac{3}{4}$.	Se.	℞	Se.
	32	$3\frac{7}{8}$	24
	256	31	24

Libra emta $4\frac{3}{8}$ ℞, quanti veneunt
27 semunciae, facit 3 ℞ 14 ℥ 6 ℥ 0
obulo $\frac{15}{32}$.

Se.	℞	Se.
32	$4\frac{3}{8}$	27
256	35	27

Vlnæ 24 emtæ $2\frac{3}{4}$ ℞, quanti $3\frac{7}{8}$
vlnæ veneunt, facit 9 ℥ 3 ℥ 1 bl $\frac{25}{32}$.

emta

VI-

Vlnæ	℞	VL.
24	$2\frac{3}{4}$	$3\frac{7}{8}$
768	11	31

Vlnæ 48 emtæ $12\frac{2}{3}$ ℞, quanti
 $14\frac{5}{8}$ vlnæ veneunt, facit 3 ℞ 18 ℥ 0
 ℥ 1 hℓ & $\frac{1}{8}$.

Vlnæ	℞	Vlnæ
48	$12\frac{2}{3}$	$14\frac{5}{8}$
1152	38	117

Vlnæ 24 emtæ $3\frac{7}{8}$ ℞, quanti $6\frac{1}{4}$
 vlnæ veneunt, facit 1 ℞ 0 ℥ 2 ℥ $\frac{1}{4}$.

Vlnæ	℞	Vlnæ
24	$3\frac{7}{8}$	$6\frac{1}{4}$
780 ~~780~~	41	25

Vlnæ 24 emtæ $8\frac{1}{8}$ ℞, quanti $2\frac{3}{8}$
 vlnæ veneunt, facit 10 ℥ 10 ℥ 1 hℓ $\frac{15}{64}$.

Vlnæ	℞	Vlnæ
24	$8\frac{1}{8}$	$2\frac{3}{8}$
1536	65	19

Quidam emit pannum vlnas con-
 tinentem $36\frac{1}{2}$ pro 24 ℞ $\frac{1}{2}$ & $\frac{2}{3}$, quan-
 ti 12 vlnæ $\frac{23}{4}$ & $\frac{5}{8}$, facit 9 ℞ 14 ℥ 3
 ℥ 1 hℓ & $\frac{42}{3}$.

Prima

Prima Positio.

Vlnæ   ℞   Vlnæ
 $36\frac{1}{2}$ $25\frac{1}{6}$ $14\frac{1}{4}$

Integra Proportio.

10512   151℞   664

Ibi post vltimam diuisionem obu-
 lorum remanent 6048 ℞, illis sub-
 scribe diuisorem, hoc modo:

6048	3024	1512	756	378
10512	5256	2628	1314	657

Numeri ambo pares sunt, igitur iam
 media alterum post alterum, & hoc
 quidem tam diu age, donec alter im-
 par reddatur.

REGVLA.

Ibi alter numerus 657 scz. impar est,
 si igitur cognoscere volueris, a illa mi-
 nutia $\frac{378}{657}$ scz. in minima proportione
 sit, Diuide maiorem per minorē, per
 id quod restat diuide numerū, qui iam
 diuisor fuit, Idq; tam diu age, donec
 numerū inueneris, qui superiorē totū
 aufert, & ille numerus tandem com-
 munis Diuisor appellatur, per quem
 minu-

minutiam illam in minimā proporti-
onem rediges, vt hic communis diui-
sor est 9. Primum igitur diuide nume-
ratorē 378 per 9, producitur nu-
merator 42. Similiter denomina-
torē 657 prouenit minimus denomina-
tor 73 hoc modo: $\frac{42}{73}$. Et ibi notandū
est, quod si per eiusmodi diuisionem,
numeri maioris per minorem, & rur-
sum diuisoris per residuum, vt iam do-
cui, 1 remanierit, notum sit illam mi-
nutiam in minima esse proportione,
1 enim neq; multiplicat neq; diuidit,
quia non est numerus.

Quidam emit pannum, vlnas ha-
bentem $40\frac{1}{2}$ minus $\frac{1}{3}$ pro $12\frac{7}{8}$ R,
quanti 8 vlnæ $\frac{2}{3}$ minus $\frac{1}{4}$ facit 2 R
14 gr 7 8 1 h^l $\frac{251}{482}$

Prima Positio.

Vlnæ	R	Vlnæ
$40\frac{1}{2}$	$12\frac{7}{8}$	$8\frac{5}{8}$

Integra Proportio.

23136	103	606

Item si 1 centenarius emitur pro $4\frac{3}{8}$
R, quot libræ pro 2 R, & 4 gr emuntur,
Si cen-

Si cent. pro 110 libris computes, facit
 55 libras, 1 vnciā, 1 drach. 2 ſ $\frac{46}{145}$.

℞	hl	℞	ſſ
$4\frac{3}{8}$	110	2	4
735	110	368	

Item quidam emit $5\frac{1}{2}$ vlnas pro 1
 talero siue 24 ſſ , quot vlnæ veneunt
 4 taleris 7 ſſ & $4\frac{2}{3}\text{ſ}$, facit 23 vlnas $\frac{1}{2}$
 & $\frac{127}{432}$ dimidiæ vlnæ.

Taler.	vlnæ	taler.	ſſ	ſ
1	$5\frac{1}{2}$	4	7	$4\frac{2}{3}$
1728	11		3722	

Exempla Regulæ Detri inuersæ.

In exemplis huius Regulæ multipli-
 ca primum & secundum numerum in
 inuicem, productum per tertium diui-
 de, prouenit quæstionis solutio.

Quidam hospes pascebat 12 Stu-
 diosos, præbens singulis quotidie di-
 midium cantharum vini. Ebibunt er-
 go in diebus 9 vnam vnam, quæritur
 quam diu durasset vinum, si studiosi
 hospites tantum 8 fuissent, facit $13\frac{1}{2}$
 dies, Studiosi dies Studiosi

12

9

8

D

Item

Item quidam emit 24 vlnas Serici
 Damalceni, ad conficiendam tuni-
 cam, & est Damalceni latitudo vnus
 vlnæ, debet vestis subduci panno ni-
 gro lineo, cuius latitudo est vlnæ $1\frac{1}{8}$.
 Quot vlnas linei panni accipiet, facit
 $21\frac{1}{3}$ vlnas.

Vlnæ latitudo	vlnas	vl. lat.
1	24	$1\frac{1}{8}$
8	24	9

Item si modius frumenti emitur 20
 grossis, pondus panis vni⁹, qui num-
 mo venditur, debet esse vnciarum 12.
 Queritur si modius frumenti ematur
 gr̄ 16, quantum debet esse pondus v-
 nius panis, qui nummo venditur, facit
 15 vnciarum.

gr̄	Vncias	gr̄
20	12	16

Item si cui mutuo dem 80 ℞ in an-
 nos duos, quam diu ipse vicissim mihi
 105 ℞ mutuare debet, vt fiat com-
 pensatio iusta, facit per 1 annum 27
 hebdomadas $1\frac{2}{3}$ dies.

℞	Annos	℞
80	2	105

Exem-

Exempla duplicis positionis.

Hæc Regula a quibusdam de numeris quinq; appellatur.

Si vehantur 20 centenarij ad miliaria 11 pro 4 $\frac{3}{4}$ R , quanti vehuntur q 40 ad miliaria 14 facit 12 R 1 ss $\frac{2}{3}$ R pro 20 q computando.

R		
20 q	4 $\frac{3}{4}$	40 q
11 miliaria		14 miliaria.

Multiplia in primo & tertio loco centenarios cum miliaribus, postea redige medium in integrum, & duc denominatorem in primum, habes integram numerorū proportionem, hoc modo:

R		
880	10	560

Item si de 100 R in pacto de reuendendo in annum accipiantur 5 R . Quot annis de 22000 R conficiantur census 7800 R facit 7 annis 4 hebdomadibus $\frac{5}{7}$ diebus.

R	R census	R
100	5	22000
facit 1100 R . iam dic:		

D 2

R An-

℞ Annum ℞
 1100 1 7800

Item cum militi in mensem præbeatur stipendium 4 ℞, quantum capiunt 6 mensibus 14000 milites, inter quos duplicarij sint numerati 508, facit 348192 ℞.

1 Militi	℞	14508 milit.
1 Mens.	4	6 mens.

---

1 4 87048

Item aliquot milites, obsessi in arce quadam, habent commeatum 8 mensium, ita vt singuli accipiant quotidie panem vnciarum 14. Hi post menses 3 & dies 21 accipiant nuncium, quod frumento reliquo adhuc ad menses 6 & 14 dies sustentare se cogantur, ad id enim tempus aduentura esse auxilia. Quæritur, quantum panis deinde cuilibet in diem distribuendum sit. Si mensem in dies 30 supputes, facit 9 vnciarum $\frac{30}{7}$.

OPERATIO.

Menses 8 multiplica per 30 proueniunt 240 dies, huc dierum numerum multiplica per 14 vncias, proueniunt

3360

3360 vnciæ. Iam redige 3 menses
 in dies additis 21 dieb. fiunt 111 di-
 es. Hunc numerũ itidẽ 12 vncijs mul-
 tiplica, producantur 1554 Vnciæ,
 quibus ab 3360 subtractis, restant
 1806 vnciæ. Quo facto redige 6 mē-
 ses etiã in dies, ijs adde 14, proueni-
 ſit 194 dies. Sic igitur in regulã pone,

Dies	Vnciæ	Dies
194	1806	1

Exempla hæc tam in integris quã
 in fractis, hæctenus à me tradita, pro
 simplici regula Detri, siue proportio-
 num declaratioue, studiosis Tyronib.
 Arithmeticæ sufficiant, in quibus cum
 sese iam diligenter exercuerint, ani-
 mum ad Compendium, quod se-
 quitur, applicare possunt.

Obseruandum igitur, quod regula
 illa, quæ Detri ab Italis, quasi de trib.
 Numeris, aliàs propter excellentiam
 Aurea, aptissima tamen appellatione
 Regula proportionum, nominatur.

Quemadmodum enim numerus pri-
 mus sese habeat ad tertium, simili propor-
 tione

D 3   tione

tione, secundus se habebit ad quartū,
quem quotientē vel facientem appel-
lamus. Eodem modo, qualis est pro-
portio primi numeri ad secundum, ta-
lem oportet esse tertij ad quartum, vt

℥	℞	℥	℞
4	8	6 facit	12

Compendium itaq; quod hinc na-
scitur (Welches die Rechenmeister das
Aufheben einer Zahl gegen der andern
nennen) tale est:

Redige in minores numeros pri-
mam ac tertium, vel sublata dimidia
parte, vel per 4 vel 6 vel 8, &c. Aut si
numeri sunt impares per 3. 5. 7. 9. 11,
quomodocunq; poteris. Si autem nu-
merum primam aut tertium amplius
hoc modo tollere sine minuere non
poteris, fac periculum, an hoc in pri-
mo & secundo fieri possit, per pares
vel impares numeros, vt iam docui.
Eo enim modo numeri in regula De-
tri in minimam proportionem redi-
guntur. Poteris etiam hoc compen-
dio insuper vti, hoc modo:

Si post diuisionem ℞ aliquid reman-
derit,

ferit, hunc numerum $\mathfrak{R}$, relictum in moneta Misnensi, resolvere debes per 21 in grossos. Si igitur 21 similiter & Diuisorem per 3 aut 7 tollere siue minuere poteris, id facies. Ac simili modo si post diuisionem grossorum aliquid relinquitur, id illud per 12 in $\mathfrak{R}$ resoluendum est, Propterea si 12 ac simul diuisorem minuere poteris, nequaquam illud omittendum est. Per hoc enim exercitium magnam celeritatem in computando consequi poteris. Ad hoc igitur compendium declarandum repetam priora duo exempla hoc modo, primum:

Vlnæ	$\mathfrak{R}$	VI.
42	27	22

Primo mediabis primum & tertium, minorem proportionem habes.

21	27	11

Iam primum & secundum per 3 diuide, numerorum minimam habes proportionem, hoc modo:

Vlnæ	$\mathfrak{R}$	VI.
7	9	11
D 4		Secun-

	Secundum	
VI.	℞	VI.
54	33	26

Primum & secundum tertiumq; modo iam prædicto minues, proportionem numerorum minimam habes, sequenti modo:

VI.	℞	VI.
9	11	13

SOCIETATES.

Tres Mercatores ineunt consortium, Primus ponit 124 ℞, Secundus 236 ℞, Tertius 348 ℞. Lucrati sunt 248 ℞, Quæstio est, quantum unicuiq; ex lucro cedere debeat, facit primo 43 ℞ 8 3/4 8 2/3. Secundo 82 ℞ 13 1/4 4 1/2. & Tertio 121 ℞ 17 1/2 1 1/3. ℞ pro 20 1/2 computado.

Collige omnium pecuniam collatam in vnam summam, hæc summa pro communi diuisione omnium primo loco ponatur, hoc modo:

		℞		124
	708	248		236
Per 4	177	62		348

Item

Item tres componunt, primus 24℞ per 8 menses, secundus 36 ℞ per 6 menses, tertius 48 ℞ per 3 menses. Lucra ti sunt 32 ℞, quantum cuilibet cedit de lucro facit primo 11 ℞ 2 gr̄ 7 s̄ 2²/₃. Secundo 12 ℞ 10 gr̄ 5 s̄ 2²/₃. Tertio 8 ℞ 6 gr̄ 11 s̄ 1¹/₃. Multiplica cuiuslibet pecuniā, per tuos menses, hoc modo:

do:	℞	192	24	℞	8	mēs.	
		55232		36	6		
Per 8		69	4	144		48	3

Iam primum & posteriores per 3 minue numerorum minimam proportionem habes, hoc modo:

		64
23	4	72
		48

Item tres emunt 74 libras ficuum pro 3 ℞, primus capit $\frac{1}{2}$, secundus $\frac{2}{3}$, & tertius $\frac{3}{4}$, quantum cuilibet ex ficibus cedit, facit primo 19 libras $\frac{2}{3}$, secundo 25 libras $\frac{1}{2}$, & tertio 28 libras $\frac{2}{3}$ primus pro sua sorte ficuum dabit 15 gr̄ 7 s̄ 1²/₃. Secundus 1 ℞ 0 gr̄ 10 s̄ 1²/₃ & Tertius 1 ℞ 3 gr̄ 5 s̄ 1²/₃.

D 5

13

In Regula.

23 74 15 8 9 12
 3 4 5 6 7 8
 1 2 3 4 5 6

Quære numerum, in quo continentur $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, multiplica 3 in 4, proueniunt 12, &c.

Item, 4 mercatores inito consortio collocant in summa 1560 fl. Eiusmodi summa lucrati sunt 500 fl, & quoties de lucro primus accipit 1 fl, toties secundus $1\frac{3}{4}$ fl, & tertius $2\frac{1}{4}$ fl, quartus vero $3\frac{1}{2}$ fl, in proportione sesquialtera. Quæstio fit, quantum cuilibet de lucro cedat, facit primo 61 fl 10 gr 8 dr $\frac{1}{3}$, secundo 92 fl 6 gr 18 dr $\frac{1}{2}$, tertio 138 fl 9 gr 28 dr $\frac{1}{3}$, & quarto 207 fl 13 gr 10 dr $\frac{2}{3}$. Et quæstio, quantum quilibet collocauerit, facit primus 192 fl, secundus 288 fl, tertius 432 fl, & quartus 648 fl.

Ita colloca.

			8	1
	65	500	12	$1\frac{1}{2}$
Per 5	13	100	18	$1\frac{1}{4}$
			27	$3\frac{3}{8}$

Secun-

Secunda positio.

Per 5	65	1560 R	8
	13	312	18
			27

Metallica seu logistica Ar-
genti & Auri.

Emit quispiam 124 marcas 8 se-
muncias 3 drachmas argenti boni ex-
cocti, precium 1 marcae 7 floreni 12 β
 $4\frac{1}{2}$ $\mathcal{D}$, quanta est tota summa, facit
948 R 17 β 9 $\mathcal{D}$ $\frac{123}{28}$.

Mar.	R	β	$\mathcal{D}$	Mar.	sem.	drach.
1	7	12	$4\frac{1}{2}$	124	8	3
128	36	57	7971			

Item 89 Mar. 7 semunciae 0 drach.
3 $\mathcal{D}$ Argenti in grana comminuti, quae
granalia vocamus, continet 1 mar. 9
semun. 3 drachmas 2 $\mathcal{D}$ argenti puri,
precium 1 mar. puri argenti $8\frac{3}{8}$ R,
quanta est tota summa, Facit 508 R
16 β 11 $\mathcal{D}$ & $\frac{1}{8}$ $\mathcal{D}$.

Mar.

Mar. se. dra. ℥.	Mar. se. dra. ℥.
1 9 3 2	98 7 0 3
256 ℥	1588
128	79
	25202 ℥
	25203 ℥

Facit argenti puri 60 mar. 12 semuncias 0 drach 2 ℥ $\frac{125}{128}$.

Mar. ℞.	mar. sem.	drach.	℥
1 8 $\frac{3}{8}$	60	12	0 2
2048 ℥	67		15554 ℥
1024	67		7777

Ultimam minutiam ℥ mercatores non computant.

Item 72 mar. 10 semunciae 1 drachma argenti, continet 1 mar. 14 semuncias 3 drachmas 1 ℥ puri, Et est precium 1 mar. puri 8 ℞ 18 β fa. 598 ℞ 9 β 9 ℥ $\frac{21}{32}$.

Mar. se. drach. ℥.	mar. se. drach.
1 14 3	1 72 10 1

64 drach. 237 ℥ 4649 drach. fa. argenti puri 67 mar. 3 se. 3 drach. 3 ℥ $\frac{53}{64}$.

Mar. ℞ β	mar. se. drach.	℥
1 8 18 67 3 3 3		
256 ℥ 178 β		17215 ℥
128 89		17215

Item

Item mercator quispiam emit Eisle-
 bij 3 massas argenti, quæ habent pondus
 & continent, vt sequitur: Prima nume-
 ro 29 habet pondus 112 mar. 4 semun-
 ciarum. Continet 1 marc. puri argenti
 15 semun. 2 drach. 2 ss . Secunda No.
 16 habet pondus 90 mar. 12 semun.
 Continet 1 marc. argenti puri 15 sem. 2
 drach. 3 ss . Tertia No. 12 habet pon-
 dus 64 mar. 3 semun. 2 drach. Conti-
 net 1 marc. 15 semuncias 1 drachmam
 argenti puri, precium est 1 marc. puri 9
 $\frac{1}{2}$ fl . Quantam pecuniã vniuersæ mas-
 sæ valent? facit 2468 fl 2 ss 10 ss $\frac{1}{16}$.

Mar.	se.	drach.	ss	mar.	se.
1	15	2	2	112	4
No. 29	16	se. 250	ss 17	96	se.
2		125	449		

Facit argenti puri 109 mar. 9 se-
 muncias 3 drachmas 2 $\frac{1}{2}$.

No. 6	1 mar.	se.	drach.	ss	mar.	se.
1		15	2	3	90	12
16		se. 251	ss 14	52	se.	
4		251	363			

Facit

Facit argenti puri 88 mar. 15 semuncias 2 drachmas $2\frac{1}{4}$ ℥.

N ^o 12 mar.		se. drac.		mar. se. drac.
1		15		64 3 2
64 drach.		16 drac.		4110 drach.

32   16   2055

Facit puri argenti 61 mar. 3 semunc. 1 drach. 1 ℥ $\frac{3}{8}$. Summa argenti puri, quam continent 3 massæ, facit 259 mar. 12 semuncias 3 drachmas $2\frac{1}{2}$ ℥.

Mar.	℥	mar.	se.	drac.	℥
1	$9\frac{1}{2}$	259	12	3	2
5128	19			66510	8
256	19			33255	

Item mercator quispiam emit 8 mar. 15 semuncias 3 drachmas 2 ℥ auri, continet 1 mar. puri auri 20 caratia 1 granum, 2 grenas, precium 1 caratij puri 3 ℞ 18 β 6 ℥, quanta est tota summa, facit 720 ℞ 11 β 10 ℥ $2\frac{63}{8}$.

Mar.	carat.	gran.	gren.	mar.	se.	dra.	℥
1	20	1	2	8	15	3	2
256 ℥		245 gren.				2302	8
128		245				1151	

Facit auri puri 183 caratia 2 grana 1 grenam $\frac{12}{128}$ Carat

Carat	℞	β	δ	car.	grana	gren.
1	1	18	6	183	2	$1\frac{11}{28}$

1536	gren.	042	δ	281	995

708	471	δ	281	995

Item quispiam emit auri massam, pondus massę habet 24 mar. 6 semun. 3 drach. Continet 1 mar. puri 18 car. 3 gran. Precium est 1 car. puri auri, 3 ℞ 15 β 6 δ, facit 1728 ℞ 12 β 2 δ $\frac{27}{28}$.

Mar.	car.	gran.	mar.	se.	drach.
1	18	3	24	6	3

64 drach. 75 gran. 156 3 drach.

Facit auri puri 457 caratia 3 grana 1 grenam $\frac{5}{64}$.

carat.	℞	β	δ	carat.	gran.	gren.
1	3	15	6	457	3	$1\frac{5}{64}$

768	gren.	906	δ	351675	gren.

128	151	351675

Item, emit quispiam 84 marc. 12 semuncias argenti inaurati, continet 1 mar. puri argenti 14 semuncias 1 drachmam, Et eiusdem continet mar. 4 car. 3 grana 1 grenam auri. Precium est argenti 1 mar. 9 ℞ 5 β, & caratij auri 4 ℞ minus $\frac{1}{2}$ quanta est tota summa, facit 1571 ℞ 5 β 5 δ $\frac{295}{64}$.

Per

Per inuersionem Regulæ.

Semun. car. grana gren. se. drach.

16	4	3	1	14	1
64 se.		58 gren.		57 se.	

32		29		57	

Facit puri 4 car. 1 granum 0 gren. $\frac{21}{32}$.

car.	semun.	car.	gran.	gren.
3	2	4	1	$0\frac{21}{32}$

1152	2		1653	

566	1		1653	

Facit 2 semuncias 3 drachmas 1 $\frac{1}{12}$ auri.

	14 semun.	1 drach.	
subtrahe	2		31 $\frac{11}{12}$ auri.

restant 11 semunc. 1 drach. 2 $\frac{1}{12}$ argenti.

Computa precium argenti
semuncie R se. drach. S

16	$9\frac{1}{4}$	11	1	$2\frac{1}{12}$
12288	37	2185		

Facit 6 R 11 β 7 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$.

Iam computa precium auri.

Car.	R	car.	gran.	gren.
1	$3\frac{7}{8}$	4	1	$0\frac{21}{32}$

3072

3072   31   1653

1024   31   551

Facit 16 ℞ 13 β 7 δ $\frac{23}{64}$.

Adde 6 117 $\frac{1}{256}$.

S. Facit 23 ℞ 5 β 2 δ $\frac{23}{6}$ hoc est
precium 1 marcę mixti argenti & auri.
Iam computa summam totam.

Marc.		℞	β	δ		marc. sem.
1		23	5	$\frac{23}{6}$		84 12

40 6 9 le. 1429085 δ 1356 le.

1024   1429085   339

Facit in summa 1971 ℞ 5 β 5 δ $\frac{295}{1024}$
vt supra indicatum est.

Item quodam loco Ciuilis & Eccle-
siastica res conferunt ad necessarios
vsus belli vrgentis sacra vasa, & effi-
gies inauratas, torques aureos, scy-
phos, &c. vt conflatis his moneta ad
stipendia militum cudatur. Ponderus
omnium 2424 mar. 6 semunciae, con-
tinet 1 marc. 14 semunc. & auri 4 se-
muncias, 1 mar. continet 23 car. 2 gra-
na auri puri, precium est 1 mar. argen-
ti puri 9 ℞ 15 β. Et 1 semunciae auri
puri 6 ℞ 7 β 6 δ. Merces separationis
E   pro

pro 1 mar. 10 β . Quanta est tota summa pecuniæ, facit 742 18 fl 1 β 5 fl $\frac{3}{2}$.

Per inuersionem Regulæ.

car.	semunc.	car.	gran.
24	4	23	2
96	4	94	
12	1	47	

Facit auri puri 3 semuncias 3 drachmas 2 fl $\frac{2}{3}$, hoc aufer a 14 semuncijs mixtis ex argento & auro.

14 semun.

aufer 3 3 drach. 2 fl $\frac{2}{3}$.

reitant 10 sem. 0 drach. 1 fl $\frac{1}{3}$. & hoc est argentum purum.

Iam computa precium argenti.

Mar. | fl | se. drach. fl .

1 | 0 $\frac{3}{4}$ | 10 0 | 1 $\frac{1}{3}$

3072   39   484

256   13   121

Facit 6 fl 2 β 10 fl $\frac{11}{16}$.

Iam computa precium auri.

Se. | fl β fl | se. drach. fl

1 | 676 | 3   3   2 $\frac{2}{3}$

48   15308   188

2   255   47

Facit

Facit 24 fl 19 β 4 d $\frac{7}{2}$
 Adde 6 2 10 $\frac{15}{16}$

Sum. facit 31 fl 2 β 3 d $\frac{3}{16}$

Aufer 10 β mercedē separationis.

Restant 30 fl 12 β 3 d $\frac{3}{16}$, & hoc est
 precium 1 marcæ mixtæ.

Iam computa precium 2424 mar. 6 sc.

Mar. fl β d mar. sc.

1 30 12 3 $\frac{3}{16}$ 2424 6

256 sc. 117555 d 38790 sc.

128 117555 d 19395

Facit in summa 74218 fl 1 β 5 d $\frac{8}{16}$

Regula alligationis.

Oenopola quidam triplex habet vi-
 num, Primi cantharus valet 14 d . Se-
 cundi 18 d . Tertij vero 24 d . Ex his
 vult miscere vinum, cuius cantharus
 vnias 20 d valeat. Quæritur quantum
 de quolibet accipere debeat, facit pri-
 mi $\frac{1}{4}$ canthari, secundi $\frac{1}{4}$, & tertij $\frac{1}{2}$
 canthari. Sic colloca.

4 4 2
 14 18 6
 24

20
 E 2

Re-

Regula.

Aufer 14 a 20, remanent 6. Hęc pone supra 24: Postea aufer 20 à 24, remanent 4, pone supra 14, tandem aufer 18 a 20, remanent 2. Hęc similiter pone supra 24. iam iterum aufer 20 a 24, restant 4, hęc pone supra 18. Quibus omnibus ita alligatis, colloca in regulam societatis, hoc modo:

Cantharum	4		$\frac{1}{4}$
16	1	4	facit $\frac{2}{4}$
		8	$\frac{1}{2}$

Sum. facit. 1 canth.

Proba.

Canth.	4	$\frac{1}{4}$		$3\frac{1}{2}$
1	18 8	$\frac{1}{4}$	facit	$4\frac{1}{2}$ 8
	24	$\frac{1}{2}$		12

Sum. facit. 20 8

Exemplum aliud.

Rursus Oenopola quidam quadruplex habet vinum. Primi amphora valet 5 ℞ & 6 ʒ. Secundi 6 ℞ & 7 ʒ. Tertij 7 ℞ 8 ʒ. Et quarti amphora 8 ℞ & 9 ʒ valet. Ex his vult miscere amphoram

ram

ram, 64 cantharos continentē, quam
 pro 7 ℞ vendere cupit. Quæstio est,
 quot cantharos de quolibet accipere
 debeat, facit, Primi $5 \frac{2}{11}$ cantharos.
 Secundi $21 \frac{2}{11}$. Tertij $26 \frac{2}{11}$. Et quarti
 $10 \frac{2}{11}$. Resolue ℞ in ℥, & sic colloca.

8	30	36	14
111 ℥	133	155 ℥	177 ℥
		147 ℥.	

In Reg. societa.

		$85 \frac{2}{11}$
88 64 can.	30 facit	$21 \frac{2}{11}$ can.
11 8	36	$26 \frac{2}{11}$ can.
	14	$10 \frac{2}{11}$
Sum. facit,	64 cant.	

PROB.

111	$5 \frac{2}{11}$	$10 \frac{2}{11}$
Cant. 133 ℥	$21 \frac{2}{11}$ fac.	$45 \frac{14}{11}$ ℥
64 155 ℥	$26 \frac{2}{11}$	$63 \frac{2}{11}$
177	$10 \frac{2}{11}$	$28 \frac{2}{11}$
Summa facit		147 ℥

Ratio conflationis monetæ.

Magister quispiam debet inire ratio
 nē conflandi duas massas argenti exco
 eti. Vna habet pondus 24 mar. 12 se-

E 3

mun.

mun. cōtinet 1 mar. argenti puri 15 se-
 muncias 3 drachmas. Altera pondus
 habet 15 mar. 4 semunciarū, continet
 1 mar. argenti puri 15 sc. 2 drach. 2 ℥.
 Hæc conflando ita miscere atq; tem-
 perare vult, vt 1 mar. contineat, de in-
 ceptis 4 semun 3. drach. 3 ℥ puri argenti,
 quam multo opus est cupro addito, fa-
 cit 87 mar. 3 semunc. 1 drach. 1 ℥ $\frac{37}{9}$.

Fac, vt sequitur.

Mar.	Sc. drach.	mar. Se.
1	15 3	24 12
16 sc. 63 drach.		306 sem.
4	63	99

Facit 6237 ℥ puri argenti.

Mar.	Sc. drach. ℥	Marc. Se.
1	15 2 2	15 4
16 sc. 250 ℥		244 sc.
2	125	61

Facit 3812 $\frac{1}{2}$ ℥ argenti puri.
 adde 6237

Sum. facit 10049 $\frac{1}{2}$ ℥ puri argenti.

Mar	℥	Marc.
40	10049 $\frac{3}{2}$	1

80	2009 $\frac{2}{80}$		I
facit,	2518		

Typus seu forma alligationis.

6320	13779

20099

808		08

20099		0

208

0320

Colloca in regulam proportionum,
vt sequitur:

8	mar		8
6320	40		13779

158	I	13779

Facit 87 mar. 3 semuncias I drach.
I 8 $\frac{37}{79}$.

Proba.

Mar. se. drac. 8	8	mar.
127 3 I	1 $\frac{37}{79}$	10049 $\frac{1}{2}$ I

5145344	20099	20224

In minima proportione.

I	I	79

Facit 79 8 fac. drac. & ex drachmis
semuncias, & habebis 4 semuncias 3
E 4 drach.

Item magister inonetae quispiam
 habet triplicia granalia, Primi generis
 1 mar. continet 7 semuncias argenti
 puri. Secundi 1 mar. 10 semunc. Ter-
 tij 1 mar. 12 semuncias. Opus hic ela-
 borare vult tale, vt 1 marc. contineat
 9½ semuncias argenti puri, de singulis
 illis granalibus aliquid assumpturus.
 Quot semuncias necesse habebit de
 singulis in singulas marcas computa-
 re, Facit primi generis 6 semuncias.
 Secundi 5 semuncias. Et tertij 5 se-
 muncias.

7	10	12	
	9½		

Resolue in integra, & fac alliga-
 tionem, vt sequitur:

1		
5	5	5
14	20	24
	19	
16 se.	16 se.	facit 5

1	1	5

E 5 Pro

Proba.

16	7	6		2 $\frac{10}{16}$
16 se.	10 se. pur.	5	facit	3 $\frac{2}{16}$ se.
16	12	5		3 $\frac{12}{16}$

Summa facit 9 $\frac{1}{2}$ semun. puri argenti.

Item, alius quispiam opus elaborare aliud instituit, Hoc modo, vt 1 marc. contineat argenti puri 8 semunc. habet autem quadruplicia granalia. Primi generis 1 marc. argenti puri continet 6 semuncias. Secundi generis 1 marc. continet 7 semuncias 3 drach. Tertij generis 1 marca continet 9 semun. 2 drach. 3 ℥. Quarti generis 1 marc. continet 12 semunc. 0 drach. 2 ℥. Quantum assumere debet de singulis, vt memoratū opus exquisite pondus habeat 64 mar. Facit primi generis 32 marc. 11 se. 3 drach. 2 ℥ $\frac{66}{129}$. Secundi generis 3 mar. 6 semun. 1 drachmam 1 ℥ $\frac{27}{129}$. Tertij generis 1 marc. 15 semuncias 3 drach. 0 ℥ $\frac{4}{129}$. Quarti generis 15 marc. 14 semuncias 0 drach 0 ℥ $\frac{32}{129}$.

Resol-

Resolue in omnibus semuncias in
drachmas, & drach in ℥, & fac alli-
gationem, vt sequitur:

66	27	4	32 ℥
96 ℥	124 ℥	155 ℥	194
		128 ℥	

Iam colloca in regulam sociorum,
vt sequitur:

	Mar. sc. drac ℥	
66	32 11 3 2	$\frac{66}{129}$
mar. 27	13 6 1 1	$\frac{27}{129}$
129644	1 15 3 0	$\frac{4}{129}$
32	15 14 0 0	$\frac{32}{129}$
Summa facit 64 marcas.		

Hoc probare poteris, vt
sequitur:

Proba.

Primi generis continet

Mar.	se. ar. pu.	mar. se drac. ℥	
1	6	32 11 3 2	$\frac{66}{129}$
33024	86 se.	1081344	8

In minima proportione,

43 ℥ 2 se.	4224 ℥	Facit

Facit argenti puri 12 mar. 4 semuncias
1 drachmam 3 $\text{℥} \frac{19}{43}$.

Secundi generis continet.

Mar. | se. drac. | marc. se. drac. ℥

1 | 7 3 | 13 6 1 $\frac{27}{129}$

33024 ℥ 31 drach. 442368 ℥

In minima proportione.

43 ℥ 31 drach. 576 ℥

Facit argenti puri 6 mar. 7 semuncias
3 drach. 1 $\text{℥} \frac{1}{4}$.

Tertij generis continet.

Mar. | se. drac. ℥ | mar. se. drac. ℥

1 | 0 2 3 | 1 15 30 $\frac{4}{129}$

33024 ℥ 155 ℥ 65536 ℥

In minima proportione.

129 155 ℥ 256

Facit argenti puri 1 mar. 3 semuncias,
0 drachmam 3 $\text{℥} \frac{7}{129}$.

Quarti generis continet.

Marc | se. drac. ℥ | mar. se. drac. ℥

1 | 12 0 2 | 15 140 0 $\frac{32}{129}$

33024 194 524288

In minima proportione.

129 194 ℥ 2048

Facit

Facit argenti puri 32. mar. 0 se-
munciam 1 drachmam 3 8 $\frac{121}{129}$.

Iam adde hæc 4 facit

32	marc.	0	le.	1	drach.	3	8	$\frac{121}{129}$
1		3	0			3	8	$\frac{77}{129}$
6		7	3			1	8	$\frac{43}{129}$
12		4	1			3	8	$\frac{19}{129}$

Sum. facit 32 mar. totidem argenti
puri continent 64 mar. Marca igitur
1 continet argenti puri 8 semuncias.

Monetæ percutiendæ.

Iubet aliquis princeps percuti mo-
netam, ita 42 8 habeant pondus 1 se-
munciam, & precium 252 8 debet esse 1
℞ seu 21 8 Misnensium, quos censua-
les vocant. Ponitur autem, ut 1 mar. ar-
genti puri valeat 10 ℞ minus $\frac{1}{2}$ qua-
drante. Magister autem monetæ mer-
cedem postulat, in 1 mar. $\frac{2}{3}$ ℞. Quan-
tū continebit 1 mar. argenti puri, fa-
cit 3 semuncias 3 drachmas 0 8 $\frac{20}{129}$.

Multiplica 42 per 16, proueniunt
672 8 ab illis aufer $\frac{2}{3}$ ℞, & sunt 94
 $\frac{1}{2}$ 8 restant 577 $\frac{1}{2}$.

Sic

℞	Sic colloca. se. ar. puri	℥
$9\frac{5}{8}$	16	577 $\frac{1}{2}$
51	16	1155
1617	16	386

Multiplica & diuide, &c.

Item percutiuntur grossuli, quorum 12 habeant pondus 1 semunciae, continet 1 mar. argenti puri 3 semuncias 2 drach. 2 ℥, precium ponitur 1 mar. puri 10 ℞. Quam multi tales grossuli 1 ℞ valebunt, facit $84\frac{10}{45}$.

Se.	gr	se.		
1	12	16	facit 102 gr	
Se.	dra.	℥	gr	se.
3	2	2	192	16
	58		192	256 ℥
	29		96	256

Facit $847\frac{1}{2}$ tot grossuli pro 10 ℞.

Princeps quispiam monetam cudere vult, ita vt 21 gr computentur in 1 ℞. Et 6 gr habeant pondus 1 sem. Et 1 mar. continere debet puri argenti 8 semun. Quod precium erit in tali moneta 1 mar. puri arg.

Facit

Facit 9℞ 3gʒ			
Se	gʒ	se	
1	9	16	facit 96 gʒ
Se.	gʒ	se.	
8	06	16	
1		2	

Facit 192 gʒ. Diuide per 21, pro-
ueniunt 9℞ & 3 gʒ.

Item emit quispiam 136 mar. ar-
genti excocti, continet 1 mar. 15 se.
2 drach. 3 ℥ argenti puri. Precium est
vnius mar. puri 7℞ 15 β. De hoc ar-
gento tali monetam percuti iubet, &
mercedem percussione soluit de 1
marc. 7 β. Percutiuntur grossi habentes
singuli pondus 2 semunciarum,
continetq; 1 marc. puri argenti 14 se-
mun. 2 drach. Expenduntur autem
singuli istiusmodi vnciales grossi pro
1℞ 3 β. Quantum erit lucrum ex illis
136 mar. Facit 161℞ 17 β $\frac{1}{2}$.

Fac vt sequitur:

Mar.	℥ impuri	Mar.
1	5	136

Facit impuri 2 mar. 10 semun. 2
drach, hoc aufer a 136 marc. restat
argen-

argentum purum	1	3	3	mar.	5	se.	2	dra.
Se. drach.	14	2	1	133	5	2	drach.	
58 drach.	1	8534	drach.					
29	1	4267						

Diuide, proueniunt 147 mar. $\frac{4}{9}$
Tale pondus totius operis erit.

1 mar.	7	℥	15	β
Adde mercedem percusionis,				
7				

Sum. facit	8	℥	2	β.
9 ^o	1	β	8 ^o	
	23	8		
Facit	9	℥	4	β
aufer	8	2		

Restat lucrum 1 ℥ 2 β & hoc est lucrum de 1 mar.

iam dic:

Marc.	1	℥	2	β	marc.
1	1	2	147	$\frac{4}{9}$	

29	22	β	4267

Multiplica & diuide, proueniunt

16	1	℥	17	β	$\frac{1}{9}$

Et sic de alijs.

Tertia

TER TIA PARS.

De Radicum extractione.

Extractio Radicis quadratæ.

Primum obseruandum, quod quilibet numerus in seipsum ductus, sine multiplicatus, quadratum producit, vt si 2 in se duco, fiunt 4. Item si 3 in se duco, producit quadratus 9. Simili modo, si 4 in se multiplico, exurgit quadratus 16, vt cernitur ex figuris, quæ sequuntur:

oo		ooo		oooo
oo		ooo		oooo
		ooo		oooo
				oooo

In quadratis igitur illis numeris latus quodlibet radix est, quæ cum in se ducitur, quadratū constituit. Ideo quilibet numerus potest esse radix, sed non e contra, sunt enim complures numeri, quorū radix inueniri non potest, vt 5. 7. 11. 12. 13. 18. 24. &c.

Radice quadratam ex 5499025.
sive ex alio quocunq; numero propo-

F

lito

sito inquisiturus. Primā figuram ver-
sus dextram puncto nota, deinde ter-
tiam, postea quintam, & sic deinceps.

•   •   •   •
5 4 9 9 0 2 5

Quære numerum sub ultimo pun-
cto, id est, sub 5 versus sinistrā, qui in
seipsum ductus, in quantum potest 5
deleat. Et sunt 2, hæc colloca post vir-
gulam versus dextram, quemadmodū
in diuisione docui, hæc 2 duc in se, fi-
unt 4, hæc subtrahe à 5, restat 1, id
scribe supra 5, cancellatis 5, Hæc re-
gula non repetitur, quæ autem sequi-
tur, toties erit repetenda, quot pun-
cta restant. Et ibi notandum, quod
radix tot habeat figuras, quot pun-
ctis numerus propositus signatus est:
figuram itaq; radicis, 2 scilicet, dupli-
ca, fiunt 4. Hæc pone sub 4, quæ 5 fi-
guram puncto notatam proximè se-
quuntur, hoc modo:

I . . . .
5 4 9 9 0 2 5   (2
4

lam

Iam vide quoties duplicatum 4 in 14 haberi possit, inuenies 3, hæc 3 adiunge figuræ radicis, 2 scilicet. Iam dic ter 4 sunt 12, hæc aufer a 14, restant 2 scribenda supra 14, deletis 14 tandem in se multiplica 3 nouam figurã radicis, prodeunt 9, hanc aufer a 9 puncto notatis. Iam iterũ figuras radicis, 2 3 scilicet, duplica, fiunt 46, pone 6 infra 9, & 4 infra 9, quæ puncto sunt notata. Iam rursum vide, quoties 46 in 209 haberi possint, hac condicione tamen diligenter animaduersa, vt noua illa figura radicis in se ducta, a numero, qui relinquitur, auferri possit, 46 itaque in 209 suprapositis 4 haberi possunt, hæc adde prioribus figuris radicis, hoc modo:

23
 12484
 8499025 (234
 446

Dic, quater 4 sunt 16, aufer a 20 restant 4, rursum dic, quatuor 6 sunt 24, hæc aufer a 49, restant 25. Et tandẽ noua fi-

F 2

ua fi-

na figura quotientis, 4 scilicet in se ducta, 16 producit, quæ si a 250 auferuntur, remanent 234.

Cum autem numerus propositus 4 habeat puncta, quarta & vltima quidem figurâ radicis sub puncto 5 per regulam modo recitaram inquirenda est. Duplica igitur, quicquid in quotiente est, vt 234 proueniunt 468, quæ sic collocabis:

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 12454 \\
 5499025 \quad (234 \\
 44668 \\
 4
 \end{array}$$

lam vide, quoties 468 in 2342 fibi suprapositis haberi possint, reperies 5, quibus 234 additis, operare, vt in diuisione docui.

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 12454 \\
 5499025 \quad (2345 \\
 44668 \\
 4
 \end{array}$$

lam

Iam liquet 5499025 numerum
esse quadratū, cuius radix est 2345.

P R O B A.

2345	
2345	
11725	
9380	
7035	
4600	
5499025	

Exemplum aliud.

11	Proba.
3252	
181971	
4867890	2137
44226	2137
4	
	14959
	6411
	2127
	4274
Quadratus.	4566769
Residuum.	1121
	4567890

F 3

Proba

P R O B A.

SI vis probare, an rectè quadratam radicem extraxeris, Radicem in se multiplica, producto adde residuū, si quid remansit, si numerus, è quo radicem extraxisti, producitur, benè operatus es.

Per 7. aut 9.

Accipe probam è radice, hanc multiplica in se, huic probæ adde probam relictæ, si quid remansit, cum hac proba conueniet proba numeri, è quo radicem extraxisti.

Exemplum aliud.

DVx quidam belli habet exercitiū 28812 militum, quib⁹ vult instruere aciem forma quadrangulari. Collocat itaq; in vnum ordinem 147 milites secundum latitudinem. Est autē longitudo quarta parte maior latitudine, hoc est, quoties 3 sunt milites secundum latitudinem, toties erunt 4 secundum longitudinē. Quæritur ergo primū, quot milites in vno ordine secundum longitudinem erunt, facit 196. Altera & præcipua quæstio est, si
belli

belli dux subito quadrangulā aciem
in quadratam mutare velit, quot mili-
tes in vnum ordinē collocare debeat.
Facit 169 milites, radix ex 28812, Re-
siduum vero 251, vt patet ē proba.

Extractio cubica.

Quilibet numerus in seipsum mul-
tiplicatus quadratū producit, si hunc
quadratum in suam radicem multi-
plicaueris, fit numerus Cubicus. Ad
extrahendam radicem Cubicam ē
quolibet numero proposito, primum
opus est perfecta cognitione Cubico-
rum, qui ē multiplicatione digitorum
in se bis producuntur, vt liquet ex se-
quentibus.

Radices.	Quadrati.	Cubici.
1	1	1
2	4	8
3	9	27
4	16	64
5	25	125
9	36	216
7	49	343
8	64	512
9	81	729
	F 4	Radi-

Radice[m] cubicam ex 14886936
 extracturus primam figuram puncto
 nota, Deinde figuras omnes, quæ mil-
 le denotant, quemadmodum in nu-
 meratione docui, vt

14886936

Quot igitur punctis notatus est nu-
 merus, tot figuras radix habebit. Iam
 quære digitum sub vltimo puncto,
 qui in se cubice ductus numerum su-
 perio[re]m, in quantum potest, dele-
 at. Digitus ille in hoc nostro exemplo
 est 2, qui cum in se cubice multiplica-
 tus fuerit, 8 producit, hæc pone post
 virgulã versus dextram, aufer itaq; 8
 ab 14, restant 6386 hoc modo:

6 .
 14886 (2

Primam hanc figuram radice[m] tri-
 plica, triplicatum pone sub figuram,
 quæ punctũ proximẽ sequentem præ-
 cedit, hoc modo:

6886 (2

Iam

Iam quære figuram infra figuram 6,
 quæ puncto notata est, quæ cum præ-
 scripta figura in triplicatum multi-
 plicata, & postea in productū, ac tan-
 dem in se cubice multiplicata fuerit,
 vt hi numeri a supra posito auferri
 possint, &c.

Huius nouæ figuræ inquisitio adeo
 est difficilis, vt nulla certa & expedi-
 ta regula ad hanc inueniendam dari
 possit. Regula itaq; , quam hæctenus
 inter omnes depræhendi facilimam
 & optimam, hæc sit:

Loco nouæ figuræ o pone infra tri-
 plicatum 6 & 2 primam figuram ra-
 dicis versus sinistram, vt sequitur:

$$\begin{array}{r}
 6886 \\
 6 \\
 20 \\
 12
 \end{array}$$

Dic, sexies 2 faciunt 12. Iam vide
 quoties 12 in 6886 haberi possint, & in-
 uenies 5, verū non conuenit. Si enim
 5 loco o, id est 25 in triplicatum 6
 ducuntur, proueniunt 150, hæc ab

F 5   688

688 quinquies ferri non possunt. Accipe igitur figuram 5, unitate minorem 4 scilicet, hanc adde priori radicis figuræ, fiunt 24, multiplica per 6 fiunt 144. Hæc rursus per 4 nouam figuram radicis multiplica, proueniunt 576, hæc aufer a 688, restant 112, ab hoc relicto aufer 64, cubicum ex 4, restant 1062936. iam iterum triplica radicem 24, proueniunt 72, hæc colloca, vt sequitur.

$$\begin{array}{r}
 1062736 \quad (24 \\
 \quad \quad \quad 72 \\
 \quad \quad \quad 240
 \end{array}$$

Multiplica vltimam figuram triplicati, scilicet 240, hoc modo:

$$\begin{array}{r}
 1062936 \quad (24 \\
 \quad \quad \quad 72 \\
 \quad \quad \quad 240
 \end{array}$$

1680

etiam

iam vide, quoties 1680, in 10629
 haberi possint, & inuenies 6, multipli-
 ca vltimam triplicati, 7 scilicet per 6,
 fiunt 42, colloca 2 loco 0 infra line-
 am, Et 4 adde ad 8, ibi rursus vide,
 an numerus ille sexies in superiori-
 haberi possit, quo comperto, adiunge
 nouam illam figuram radice, 6 scili-
 cet duabus prioribus, & erunt 246,
 hæc multiplica per triplicatum 72,
 producantur 17712, hæc rursus mul-
 tiplica per nouam figuram, id est, 6,
 proueniunt 106272, hæc aufer à
 106293, remanent 216, Tandem multi-
 plica in se cubicè nouam figuram 6,
 fiunt 126, hæc aufer à 216, restat nihil.
 Ergo iam notum est, quod numerus ille
 propositus (14886936) Cubicus est,
 & eius radix cubica 246:

$$\begin{array}{r}
 24 \\
 \cdot \quad \cdot \quad \cdot \\
 1062932 \quad (246 \\
 72 \\
 \hline
 106276 \\
 216 \\
 \hline
 \end{array}$$

Proba.

P R O B A.

Si probare velis, an rectè Cubicam radicem extraxeris, multiplica radicem in se cubice, si quid remansit, huic producto adiunge. Si numerus, è quo radicem extraxisti, redit, bene operatus es.

Per 7. & 9.

Sume probam radicis, hanc in se cubice multiplica, è numero producto rursus sume probam, huic adde probam residui, si quid remanserit. Cum hac proba si convenerit proba numeri, è quo radicem extraxisti, bene operatus es.

Cautela.

Ad cognoscendum, num radix inventa cubicum maximum numeri propositi indicet?

Adde 1 ad numerum radicis, collectum multiplica per radicem, productum triplica, huic triplicato adde 1.

Nume-

- Numerus ille maior esse debet re-
siduo, alioqui numerus radicis mi-
nor iusto esset. Qui destituitur hac cau-
tione, is ab omnib⁹ probis decipitur.

Ad declarandam hanc cautelam
sumo numerum sequentem:

41314084992. Huius cubici
maximi, qui in eo continetur, Radix
cubica est 3456. Residuum verò est
35842176. Cubicus autem maxi-
mus 41278242816, vt è cautela
liquet.

REGVLA FALSI SIVE POSITIONIS.

Regula Falsi est, quæ ex duab⁹ po-
sitionib⁹ falsis, pro libitu acceptis,
quæsitum numerum inuenire docet.
Propterea inuenta, vt per eam pluri-
ma ænigmata explicari possint. Ha-
bet autem duplicem operationem,
Vna est, cum positio numeri alterius
mendacium plus — | — Alterius verò
mendacium minus — habuerit, Nu-
meri

meri enim maiorū addantur, & fit Diuisor. Deinde alter falsorum numerorum mendacio alterius per crucem multiplicetur, producta simul addita diuidendum faciunt.

Altera operatio est, si vtraq; mendacia—|—aut vtraq; — habuerint, alterū mendaciū ab altero subtrahatur. Numerus relictus Diuisor erit. Quo facto, per crucem multiplica, minorem numerum à maiori aufer, relictum diuide, producitur numerus quæsitus.

Exempla.

Quære numerum, cuius duplum & dimidium 35 constituunt, facit 14.

Positio.

$$16 \text{ — | — } 5$$

20 Diuisor.

$$8 \text{ — } 15$$

Aliud.

Quæratnr numerus, cuius duplum, Dimidium & quarta pars, ac insuper 1 addito 100 fiant, facit 36.

$$24 \text{ — } 33$$

22 Diuisor.

$$32 \text{ — } 11$$

Phi-

PHILIPPI
MELANTHONIS.

*Mulae asinaeq; duos imponit seruulus vtres ,
Impletos vino. segnemq; vt vidit asellam
Pondere defessam vestigia figere tarda ,
Mula rogat : Quid cara parens contare, gemisq; ?
Vnam ex vtre tuo mensuram si mihi reddas .
Duplum oneris tunc ipsa feram. Sed si tibi tradam
Vnam mesuram, fient equalia vtriq;
Pondera, Mensurae dic, doctæ Geometra, quæ sint ?*

Facit minor mensura 5 ,
Maior vero 7.

Positio.

4 — | — 1
4 Diuisor.
8 — 3

FINIS.

[Pakt 6]

Plato Politico. ~~Quoniam~~ ~~quibus~~ ~~similibus~~ ~~venna~~
quibus sit qui non ante tripe
sumitur quoniam armenia dicitur
ux. rem. de arario prohibito per
soluat 100 drachmas. 12 1/2
12 1/2. Sed limitatio ne

qui de primo censu 100 drachmas
12 1/2 12 1/2 de 2do cen
su 70 drachmas. 10 R. Min
si de tertio 60 drachmas
si de 4to censu 30 drachmas
3 1/2 18 1/2 286 1/2

idem notum loco ubi
tradit in vestimentis
latum sum in multitudine est
mina

Mina Attica 2 ptes est vety
nova vety 11 drachmas 70 drachmas
12 1/2 12. Sed hoc per
soluat aucta usq. 75 drachmas

Tempus belli rursus
Cuius erat gal LV. redempti Cuius

Jg 5322

ULB Halle
004 966 201
3

Obortet nos in p[ro]p[ri]o a tenore ut su
amur bonis & p[ro]p[ri]o deam honestis
de am de am

Veritas est quia r[ati]o in
tas.

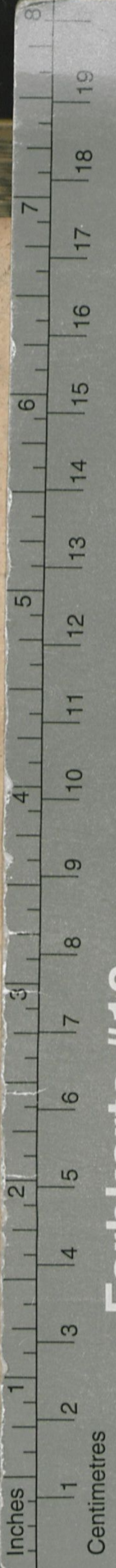

Jg
5322

Farbkarte #13

B.I.G.

ARITHMETICÆ COMPENDIUM,

VM, PRO STUDIO SIS HVIVS
artis tyronibus, denuo recogni-
rum & locupletatum,

PER
IOHANNEM PISCATOREM,
Neapolitanum.

IOHANNES STIGELIVS.

*Omnia sunt numeri, numerosis motibus omnis
Hic regitur mundus, mundus & alter, homo.
Si remoues numeros, rerum concordia languet,
Nec vitæ cursum lex habet vlla suum.
At quotus est, qui sponte volens hac reperat alam,
Quæ mentes hominum præpes ad astra leuat?
Huc Stagyritæ puer artis amator adesto,
Paruulus hic tradit prima elementa liber.
Disce libens, præbet tibi quæ sincera voluntas,
Cætera, quæ adiiciat fufius, vsus habet.*

LIPSIÆ,

Anno M. D. XXVIII.

